

Advies

DATUM 20 juni 2016
VOLGNUMMER 2015-2016/13

COMMISSIE Commissie voor Welzijn,
Volksgezondheid en Gezin

Verzameldecreet waar jeugdrechtel elementen een aparte benadering verdienen

Op 21 juni 2016 bespreekt de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin van het Vlaams Parlement het door de Vlaamse Regering goedgekeurde Ontwerp van decreet over diverse bepalingen in het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.¹

Het decreet doet een aantal aanpassingen en toevoegingen aan bestaande decreten van het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (WVG). Naast wetgevingstechnische aanpassingen regelt dit ontwerp enkele inhoudelijke aspecten, waar een aangepaste regelgeving zich opdringt, onder meer door de zesde staatshervorming.

Het Kinderrechtencommissariaat zoomt in op wijzigingen van artikels die raken aan de rechtspositie van minderjarigen.

We stellen een aantal positieve evoluties vast:

- De verblijfsvoorwaarde van vijf jaar is niet langer een hinderpaal voor steun en hulp aan minderjarigen vanuit het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap.
- Het persoonlijk assistentiebudget wordt ook na de invoering van het systeem van de persoonsvolgende financiering verlengd bij de overgang naar 18 jaar.

We vragen aandacht voor de gevolgen van enkele aanpassingen op de rechtspositie en rechtswaarborgen van minderjarigen:

- Onze vraag blijft om het Vlaams detentiecentrum Tongeren te sluiten. In afwachting vragen we om het decreet rechtspositie van

¹ Ontwerp van decreet houdende diverse bepalingen betreffende het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, 13 mei 2016, *Parl.St.* VI.Parl. 2015-2016, nr. 773/1
<http://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2015-2016/g773-1.pdf>

de minderjarige in de jeugdhulp toe te passen en het toezicht door de Commissie van Toezicht van de gevangenis te behouden.

- De voorwaarde van de vorderingsgrond bij een hoogdringende verontrustende opvoedingssituatie aanpassen, zorgt voor een betere bescherming. Tegelijkertijd vragen we de nodige voorzichtigheid. Het dossier overhevelen naar vrijwillige jeugdhulp, indien mogelijk, geniet de voorkeur. Het subsidiariteitsprincipe moet gevrijwaard blijven.
- Het agentschap Kind en Gezin wordt bevoegd om in te ingrijpen als ouders verkeerde informatie geven voor de berekening van de kinderopvangtarieven. We vragen om in geen geval te raken aan het recht op toegang tot de kinderopvang als basisvoorziening.
- E-Birth leidt tot betere informatie voor alle gezinnen over het ondersteuningsaanbod van Kind en Gezin. Het blijft de vrije keuze van gezinnen om beroep te doen op het aanbod. Hier mogen geen consequenties aan verbonden worden.

Het Kinderrechtencommissariaat pleit ervoor om bepaalde wijzigingen niet door te voeren in dit verzameldecreet:

- De voorgestelde aanpassingen van De Grubbe. Neem deze mee binnen de ruime hervorming van het Vlaams jeugdrecht.
- De aanpassingen rond gegevensuitwisseling tussen de jeugdhulp- en gerechtelijke actoren. Er is nood aan een ruimere discussie over beroepsgeheim en cliëntenrechten. Het valt niet te verenigen tot een loutere aanpassing binnen de jeugdhulpsector.

In onze bespreking volgen we de grote inhoudelijke hoofdstukken van het ontwerpdecreet.

1. Bijzondere jeugdbijstand

1.1. Vlaams Detentiecentrum Tongeren

Het detentiecentrum in Tongeren wordt een Vlaams detentiecentrum. De Vlaamse detentiecentra zijn, volgens het ontwerp, 'belast met de tenlasteneming van personen tot maximaal de leeftijd van drieëntwintig jaar tegen wie een uithandengeving is uitgesproken of die veroordeeld zijn tot een gevangenisstraf na een uithandengeving die uitgesproken is door de jeugdrechtbank' (artikel 60-61).

Detentiecentrum Tongeren sluiten

Het feit dat het detentiecentrum in Vlaamse handen komt, verandert niets aan onze eerdere oproep om het centrum te sluiten. De infrastructuur van dit voormalige museum maakt een menswaardige detentie bijna onmogelijk. Alle goede inzet van het personeel ten spijt.

Overgangsfase: Zorginspectie en Commissie van Toezicht van gevangenis

In afwachting vragen we in het licht van de bevoegdheidsoverdracht de naleving van het decreet rechtspositie van minderjarigen in de jeugdhulp. We vragen ook dat Zorginspectie, net zoals ze dat doet voor de gemeenschapsinstellingen, haar rol in het centrum opneemt.

Tot slot pleiten we dat ook de bestaande Commissie van Toezicht, verbonden aan de gevangenis van Hasselt, haar werk verder kan opnemen in het centrum.

In Vlaams jeugdrecht onder toezicht oog van nieuwe Commissie van Toezicht?

Als in het nieuwe Vlaams jeugdrecht de 'Vlaamse detentiecentra' een plaats krijgen, gaan we ervan uit dat ze mee inschuiven in de plannen van een aparte Commissie van Toezicht voor de gesloten settings voor minderjarigen in Vlaanderen. Het Kinderrechtencommissariaat blijft tegen de uithandengeving van minderjarigen.

1.2. Fragmentaire wijzigingen hollen toekomstig jeugdrecht uit

Bij de uitbouw van een Vlaams jeugdrecht zullen de gemeenschapsinstellingen, waaronder ook De Grubbe een duidelijke positie blijven innemen. De Everbergwet blijft van toepassing tot aan de realisatie van dit Vlaams jeugdrecht. Het ontwerpdecreet sleutelt intussen wel aan de maximumtermijn voor een plaatsing in De Grubbe in Everberg (artikel 60-69).

Achteruitgang rechtsbescherming minderjarigen onaanvaardbaar

Nu verschijnt een jongere na 5 dagen verblijf in 'Everberg' voor de jeugdrechter. Die kan de plaatsing met een maand en eventueel nog een maand verlengen of de voorlopige maatregel opheffen. Het decreet wil de eerste periode van 5 dagen afschaffen zodat de kans reëel is dat een jongere meteen voor een maand opgesloten blijft. De redenering luidt dat de aanpassing van de plaatsingstermijn aansluit bij de werking van De Grubbe als voorportaal voor gesloten opvang zoals voorzien in de differentiatienota van de gemeenschapsinstellingen. Het geeft meer ruimte aan De Grubbe om diagnostiek aan te leveren.

Het Kinderrechtencommissariaat deelt de bezorgdheid van de Raad van State. 'Het opgeven van de bevestiging van de voorlopige maatregel van maatschappelijke beveiliging binnen een termijn van vijf dagen houdt een gevoelige achteruitgang in van de rechtsbescherming van de betrokken minderjarige'.²

Het schrappen van de vijfdagenregel raakt aan de rechtsbescherming van minderjarigen. De verplichte rechterlijke controle vervalt waardoor de minderjarige het recht wordt ontzegd om na vijf dagen een nieuwe beoordeling te krijgen van de jeugdrechter. De vijfdagenregel diende bovendien niet om vanuit De Grubbe een diagnostiek op te zetten.

Opheffen wat onuitvoerbaar was?

Het is opmerkelijk dat er andere maatregelen geschrapt worden omdat er net gewacht wordt op het nieuwe Vlaamse jeugdrecht. Het gaat bijvoorbeeld over de plaatsing op een jeugdpsychiatrische afdeling. Deze maatregel is nog niet in werking getreden en wordt nu door het ontwerpdecreet helemaal geschrapt. Het Kinderrechtencommissariaat pleit ervoor om deze maatregel uitvoerbaar te maken.

Artikels uit verzameldecreet on hold tot bredere hervorming jeugdrecht

Binnen het nieuw Vlaams jeugdrecht kan De Grubbe een andere inhoudelijke werking krijgen. Net daarom is het essentieel om de werking en de opdrachten van De Grubbe in zijn totaliteit te bekijken en in relatie tot het nieuwe Vlaamse jeugdrecht. Nu fragmentaire aanpassingen doorvoeren holt

---

² Raad van State, advies 59.000/1/3 van 25 maart 2016 over een voorontwerp van decreet van de Vlaamse Gemeenschap 'houdende diverse bepalingen betreffende het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin'.

de rechtspositie en rechtswaarborgen van minderjarigen uit. In een gesloten opvangsysteem met een sterke afhankelijkheidspositie van minderjarigen, zijn deze rechtswaarborgen des te belangrijker.

Het Kinderrechtencommissariaat pleit ervoor om in dit verzameldecreet geen fragmentaire wijzigingen door te voeren aan de Everbergwet. In het Vlaams jeugdrecht kan de werking en opdracht van De Grubbe in zijn geheel benaderd worden. We vragen bijgevolg om artikel 66 te schrappen.

2. Integrale Jeugdhulp

2.1. Hoogdringende VOS: minderjarige beter beschermd

Voor situaties waarin dringend en acuut hulp verleend moet worden aan een minderjarige, is er een mogelijkheid voorzien voor het parket om de jeugdrechter te vorderen zonder eerst een buitengerechtelijke oplossing te zoeken. Hiervoor moet tegelijkertijd voldaan worden aan drie voorwaarden:

- een gerechtelijke maatregel is dringend noodzakelijk;
- er zijn voldoende aanwijzingen dat de minderjarige onmiddellijk beschermd moet worden tegen een vorm van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik;
- het verlenen van vrijwillige jeugdhulpverlening is niet meteen mogelijk *omdat de noodzakelijke instemmingen niet werkelijk zijn verkregen.*

Het ontwerp van decreet stelt voor om het laatste zinsdeel van de derde voorwaarde te schrappen (artikel 72). Omdat deze voorwaarde in de praktijk leidt tot een nog selectievere vordering van de jeugdrechter dan bedoeld was. Er moet eerst aangetoond worden dat de instemming van ouders en/of minderjarige niet werkelijk is verkregen.

Zoektocht instemmingen schrappen, zorgt voor betere bescherming minderjarige

Het Kinderrechtencommissariaat kan zich vinden in het schrappen van de zinsnede. Ook wij ontvangen signalen over een te enge interpretatie van de voorwaarden om te vorderen in hoogdringendheid. Zo bleek uit een recent klachtenonderzoek dat een minderjarige niet beschermd kon worden tegen de mishandeling van de moeder. Het jeugdparquet oordeelde dat de jeugdhulpactor alles in het werk moest stellen om de afwezige vader op te sporen. Pas als hij weigerde om een toestemmingsformulier te handtekenen zou het parket de jeugdrechter vorderen.

We stellen vast dat ‘veiligheid’, ‘het acute’ en ‘de noodzakelijke instemming’ verschillend en soms formalistisch geïnterpreteerd worden. Hierdoor dreigt een minderjarige te lang in een onveilige situatie te blijven zitten. Ook het toewerken naar een werkelijke instemming door afwezigheid van een ouder of het bereiken van een oprechte medewerking vraagt soms veel tijd. Als er dan gewacht wordt om actie te ondernemen, blijft het kind of de jongere in de kou staan.

In de memorie van toelichting staat duidelijk dat eens de minderjarige veilig is er gezocht moet worden naar de meest gepaste hulp met maximale inspraak van de minderjarige en met garantie op inspraak van de

opvoedingsverantwoordelijke(n).³ Dit biedt de nodige garanties om steeds na te gaan of vrijwillige jeugdhulp alsnog mogelijk is waarbij de mening en het belang van het kind primeert. Eenmaal duidelijk is dat het aanbod vrijwillig kan verderlopen, moet het dossier ook effectief overhevelen naar de vrijwillige jeugdhulp.

Gevaar achterpoort opgevangen door intersectorale registratielijst

Tegelijkertijd vraagt de voorgestelde wijziging ook de nodige voorzichtigheid. Het mag niet leiden tot het oude systeem waarbij het argument *'het verlenen van vrijwillige jeugdhulp is niet meteen mogelijk'* werd gebruikt om via de jeugdrechtbank sneller een jeugdhulpaanbod af te afdwingen of om organisatorische hiaten uit de vrijwillige hulpverlening op te vangen. In het verleden leidde dit tot het perverse effect dat een jeugdrechtbankdossier werd opgestart om sneller toegang te krijgen tot jeugdhulp om zo wachtlijsten te omzeilen. Dat argument vervalt grotendeels nu het ontwerpdecreet bepaalt dat jeugdrechters voor de uitvoering van de maatregelen de intersectorale registratielijst moeten gebruiken (artikel 72). Hierdoor worden de vrijwillige hulpvragen en de opgelegde maatregelen met gelijke tred behandeld. Dat is een goede zaak.

De voorwaarde is wel dat de jeugdrechters hun beslissing in volle onafhankelijkheid kunnen blijven nemen. Ook moeten er voldoende opties voor jeugdrechters voorhanden zijn om in acute noodsituaties een minderjarige onmiddellijk te beschermen. De mogelijkheid moet absoluut gevrijwaard worden om bescherming te bieden aan de minderjarige en een veilige context te creëren vanuit het subsidiariteitsprincipe.

2.2. Uitwisselen gegevens vraagt breder debat

Het uitwisselen van gegevens tussen de gerechtelijke actoren en de sociale diensten voor de gerechtelijke jeugdhulp enerzijds en de jeugdhulpaanbieders en de gemandateerde voorzieningen anderzijds wordt uitgebreid (artikel 76).

Discussies over gegevensdeling en beroepsgeheim worden momenteel op verschillende terreinen. Het Kinderrechtencommissariaat is er zich van bewust dat gegevens delen soms zinvol en noodzakelijk is. In de praktijk bestaan er al instrumenten die het mogelijk maken, om bij zwaar verontrustende situaties en ter bescherming van minderjarigen, kennis en ervaring uit te wisselen tussen welzijnsactoren en justitiële instanties. Voorbeelden hiervan zijn het CO3-overleg of het Protocol van Moed. Deze instrumenten groeiden vanuit een behoefte bij zowel de hulpverlening als justitie en werden samen uitgewerkt met respect voor elkaars positie, rol en opdracht.

Tegelijk vraagt deze discussie veel nuance en voorzichtigheid. Zo stellen we vast dat de vraag om gegevens te delen vandaag opduikt bij verschillende maatschappelijke problemen zoals radicalisering, kleine criminaliteit en spijbelen. We vinden het belangrijk deze diversiteit te blijven zien en dus oog te blijven hebben voor de soms spanningsvolle relatie tussen een veiligheidsbeleid en een welzijnsbeleid. We ontvangen signalen van welzijnswerkers over situaties waarbij gevraagd wordt om informatie van minderjarigen aan politionele diensten door te geven terwijl dit de vertrouwensrelatie tussen hulpverlener en jongere in het gedrang brengt.

³ Memorie van Toelichting bij het ontwerp van decreet houdende diverse bepalingen betreffende het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, 13 mei 2016, *Parl.St.* VI.Parl. 2015-2016 nr. 773/1
<http://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2015-2016/g773-1.pdf>

Het ontwerp van decreet schuift uitzonderingssituaties naar voor die de gegevensdeling mogelijk maken:

- via de geïnformeerde instemming door ouder(s) en de minderjarige vanaf 12 jaar (of jonger indien in staat tot redelijke beoordeling van de belangen);
- via een schriftelijke vraag door de jeugdmagistraten.

Het gaat over gegevens zoals de identificatie van betrokkenen en de vraag of de hulpverlening is gestart, wordt voortgezet of is beëindigd.

Vanuit het perspectief van de rechten van minderjarigen en gezinnen als cliënt in een vertrouwensrelatie met de jeugdhulpaanbieders is het noodzakelijk dat de uitzonderingen altijd duidelijk en transparant bepaald worden. Evenals onder welke voorwaarden bepaalde gegevens kunnen overgedragen worden.

Transparantie nodig: wat zijn basisgegevens?

Het ontwerp van decreet laat te veel openheid: Wat zijn basisgegevens? Kan er ook inhoudelijke informatie opgevraagd worden? Met welk doel worden gegevens opgevraagd en uitgewisseld? En wie zijn de actoren waartussen er informatie uitgewisseld kan worden? Zijn dit ook politionele diensten? We vragen ons af of de voorgestelde wijzigingen meer duidelijkheid brengen voor de jeugdhulpaanbieders en de gebruikers.

Meer armslag voor cliënt inbouwen

De positie van de cliënt, de minderjarige en zijn gezin, blijft te veel onderbelicht. Het is bijvoorbeeld noodzakelijk dat de minderjarige en zijn context altijd op de hoogte gebracht worden van de schriftelijke vraag die het parket stelt. Dit is een voorwaarde die momenteel ontbreekt. Ook zouden de cliënten inzage moeten krijgen in het schriftelijk antwoord vanuit de jeugdhulpactor. Kan een minderjarige vervolgens bijvoorbeeld een rechtzetting vragen of een verwijdering van de informatie uit het dossier als het gebaseerd is op een vermoeden?

Breder debat nodig

Positief is dat het decreet het principe van een verbod van gegevensuitwisseling naar voor schuift. Het Kinderrechtencommissariaat deelt deze benadering. Omdat de gegevensdeling raakt aan de kern van de hulpverlening, aan het wezen van de welzijnszorg en de fundamentele cliëntenrechten vragen we om dit niet te behandelen in een verzameldecreet. Dit debat moet ruimer gevoerd worden over sectoren heen en niet enkel verengd worden tot de jeugdhulpsector. Daarom adviseert het Kinderrechtencommissariaat om deze aanpassing te schrappen uit het verzameldecreet.

3. Kinderopvang van baby's en peuters

3.1. Hoever reikt rechtsgrond van Kind en Gezin om in te grijpen?

Het agentschap Kind en Gezin krijgt de bevoegdheid om zelf op te treden naar ouders die verkeerde informatie doorgeven (artikel 81-93). Het gaat over gegevens die nodig zijn voor de berekening van de kinderopvangtarieven.

Het ontwerpdecreet geeft aan dat de maatregelen bestaan uit: het bepalen van het juiste inkomenstarief voor de toekomst en van een schadevergoeding ten laste van de contracthouder voor het verleden (artikel 84).

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt naar een werkwijze waarbij elke individuele situatie apart bekeken wordt. Het is noodzakelijk een onderscheid te maken tussen onwil van ouders of onwetendheid. Dit vraagt om een gedifferentieerd ingrijpen zodat zo weinig mogelijk geraakt wordt aan het recht op toegankelijke en betaalbare kinderopvang als basisvoorziening voor jonge kinderen.

3.2. Aanbod Kind en Gezin bij iedereen gekend

Volgens het ontwerpdecreet zal het agentschap meer inzetten op het bereiken van alle kinderen van bij de geboorte. Via het e-Birth-systeem wordt Kind en Gezin binnen de 24 uur op de hoogte gebracht van elke nieuwe geboorte in zijn werkingsgebied alsook van elke verhuis van een kind onder de drie jaar daar naartoe (artikel 93).

Het is positief dat elk gezin geïnformeerd wordt over het bestaan van Kind en Gezin en het beschikbare ondersteuningsaanbod. De begeleiding moet wel een vrijwillig karakter blijven hebben. Het niet ingaan op een ondersteuningsaanbod mag geen gevolgen hebben voor het gezin.

4. Personen met een handicap

4.1. Verblijfsvoorwaarde niet langer hinderpaal voor VAPH-ondersteuning

Tot vandaag voegde de regelgeving van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) een verblijfsvoorwaarde toe aan de bestaande vereisten voor jeugdhulp. Het VAPH bood enkel ondersteuning als de hulpvrager het bewijs leverde van 5 jaar ononderbroken voorafgaand verblijf in België of van 10 jaar als het onderbroken was. Minderjarigen konden wel steeds proberen om via de gunst van 'behartenswaardig geval' alsnog hulp aan te vragen.

Het Kinderrechtencommissariaat wees in zijn jaarverslag al eerder op dit knelpunt.⁴ We zijn dan ook blij dat de verblijfsvoorwaarde en de daarmee gepaard gaande discriminatiegrond geschrapt is (artikel 100). Zo wordt maximaal ingezet op het recht op toegang tot de jeugdhulp voor elke minderjarige.

4.2. Voortzetten persoonlijk assistentiebudget ook na 18

Het ontwerp van decreet biedt de mogelijkheid om minderjarigen van wie de hulpverlening wordt voortgezet na 18 jaar een persoonlijk assistentie budget toe te kennen. En dat zelfs na de invoering van het systeem van persoonsgebonden financiering voor meerderjarigen (artikel 96-99). Het is een goede zaak dat de kloof tussen minder- en meerderjarigen op die manier een beetje wordt gedicht. Het vermijdt een plotse breuk in het ondersteuningsaanbod.

⁴ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Jaarverslag Kinderrechtencommissariaat 2011-2012 'Rechten Werken', 2012, Brussel.

http://www.kinderrechtencommissariaat.be/sites/default/files/bestanden/2012_2013_02_jaarverslag_kinderrechtencommissariaat_2011_2012.pdf